

Önsöz

İslâm Araştırmaları Merkezi'nin (İSAM) "İkinci Klasik Dönem Projesi" kapsamında 2013'te yayımlanan *İslâm Düşüncesinin Dönüşüm Çağında Fahreddin er-Râzî* başlıklı derleme kitap çalışması, bir dizinin öncü metni olarak planlanmış ve diğer bazı âlimler hakkında da benzer edisyon kitapların yazılması uygun görülmüştür. Hazırlanacak kitapların İslâm araştırmalarının farklı sahalarında çalışan ya da İslâm ilim ve düşünce tarihine ilgi duyan akademisyenlere ve araştırmacılara rehberlik etmesi hedeflenmiştir. Bu çerçevede belirlenen çok sayıda âlim arasından Kādî Beyzâvî'ye öncelik verilmiş ve serinin Beyzâvî ile devam etmesi düşünülmüştür.

Fahreddin er-Râzî sonrasında dinî ilimlere ve nazariyata (düşünce) yön veren öncü âlimler kuşağının ilk akla gelenlerinden olan Kādî Beyzâvî, hayatının büyük bir kısmını İran'ın Fars bölgesine bağlı Şiraz'da geçirmiştir. Her ne kadar bu dönemde bölgeyi bir Türk hanedanı olan Salgurlular yönetiyorsa da onu Moğol tarihinin ayrı olarak ele alma imkânı yoktur. Zira o, ömrünün Şiraz dönemine nisbetle daha kısa olan bir kısmında İlhanlı Devleti'nin başşehri Tebriz'de yaşamış, siyasî elite temas halinde olmuş ve nihayet burada vefat etmiştir.

Daha hayatta iken Kādî Beyzâvî'nin eserleri Irak, Şam, Mısır, Anadolu, hatta Hicaz ve Yemen'e ulaşmış, yazdığı eserler çok kısa bir süre içinde birer klasiğe dönüşmüştür. Kādî Beyzâvî, tarihten dinî ilimlerin birçok dalına kadar kaleme aldığı metinlerle Osmanlı

ilim ve düşünce tarihinde de çok saygın bir konuma sahiptir. Öyle ki tefsir ve kelâm eserleri asırlarca medrese programlarının taşıyıcı metni haline geldiği gibi, tefsiri 1759'dan 1924 yılına kadar yapılan huzur derslerinin aslı kaynağı olmuş ve böylece Kâdî Beyzâvî, Cumhuriyet'in kurulmasına kadar Osmanlı'da sadece ilim câmiasında değil, siyasetin merkezinde de mümtaz bir yer edinmiştir. Tefsir, fıkıh ve kelâm eserleri, geleneksel okuma yapılan mahfillerde hâlâ ilgiyle takip edilmektedir. Ne var ki bu kadar önemli bir şahsiyet hakkında henüz herhangi bir dilde, akademik ilgileri tatmin edecek bir monografinin yazılmadığını ifade etmemiz gerekiyor. Bu durum dikkate alındığında hazırlanan bu çalışmanın önemi daha da iyi anlaşılacaktır.

Yaygın şöhreti sebebiyle hakkında yapılan çalışmaların fazla olduğu zannedilen Kâdî Beyzâvî'nin ilmî mirasının birçok yönü bu çalışma vesilesiyle Türkçe literatürde ilk defa ve ayrıntılı bir şekilde tartışılmıştır. Kâdî Beyzâvî araştırmalarında onun kelâm ve tefsir ilimlerindeki eserleri ve görüşleri daha fazla bilinse de bu alanlardaki mirasının de yeterli bir şekilde tahlil edilmediğini söyleyebiliriz. Bu sebeple çok meşhur bir müfessir ve usulcü olan Kâdî Beyzâvî'nin tefsirciliği ve usulcülüğü üzerine yazılan makale, konuyu ayrıntılı bir şekilde ele aldı. Müellifin usul, fıkıh, hadis ve tarih alanlarındaki düşünce ve etkileri de Türkçe literatürde ilk defa yazılan makalelerle ortaya konuldu. Bazı makalelerin ilk olması ve bazı alanlardaki başlıkların diğerlerine göre doğal olarak daha genişçe ele almayı gerektirmesi sebebiyle kelime sayısında bir standart belirlenmedi. Dolayısıyla yazıların kuşatıcı olmasına özen gösterildi ve bilinçli bir tercihin neticesinde makalelerin hacminde bir homojenliğe gidilmedi. Çalışmada müellifin eserlerinin ardında oluşan literatüre ve etkilerine müstakil makaleler halinde yer verildi. Tefsiri ardında oluşan devâsâ literatürün ve eleştirilerinin dışında usulde ve kelâmda ardına bıraktığı etkiler de ele alındı. Kâdî Beyzâvî'nin hayatına, çevresine, eserlerine, ilim ve düşünce dünyasına ve entelektüel derinliğine nüfuz etmeyi amaçlayan ve tarafımızdan yazılan biyografi makalesi kitabın diğer makaleleri ile bir bütünlük oluşturacak şekilde tasarlandı. Bu

itibarla diğer makalelerin zorunlu olarak eksik bıraktığı yerler ikmal edilirken ilgili makalelerin tafsilâtlı bir şekilde tartıştığı bahislere yer verilmedi. Bu derleme çalışma on iki makaleden oluşmaktadır. Bununla birlikte kitabımızda bazı eksiklerin olduğunun da farkındayız. Kādî Beyzâvî'nin bilgi anlayışı, ilimlere bakışı ve diltiliği, çalışmanın başında tasarlandığı halde bu baskıda birer makale olarak yer edinemedi. İlgili başlıkların ve muhtemel başka konuların sonraki baskılarda kitaba ilâve edilmesi umulmaktadır.

Bu çalışma ve serinin diğer kitaplarında Türkiye'deki İslâm araştırmaları ve İlahiyat birikiminin yansıtılması öncelikli bir hedef olarak belirlendiği için makaleler ülke içindeki araştırmacılara sipariş edildi. Oldukça yorucu geçen yayın aşamalarında kendileriyle birçok defa görüştük. Bu eser öncelikle kitaptaki bölüm yazarlarının gayretlerinin bir ürünüdür. Hem emekleri hem de anlayışları için bütün hocalarıma ve meslektaşlarıma ayrı ayrı teşekkürlerimi sunuyorum. “Madde” boyutunun yanında çalışmayı bir “suret”e büründüren ve bütün olarak kitabın son halini almasında çok kıymetli katkıları olan isimleri anmak hakşinaslığın bir gereğidir. Makalelere değer katan öneri ve tashihleri için hakemlere, bu esere kimlik ve form kazandıran Yrd.Doç.Dr. İsa Kayaalp'e, Abdülkadir Şenel'e, İsmail Özbilgin'e, İlayet Bebek'e, Ender Boztürk'e, yayın akışını özveri ile yürüten Sema Doğan'a ve gözden kaçan birçok hususu tespit ederek destek sunan Dr. Mustafa Demiray'a özellikle teşekkür ediyorum.

Eserin başındaki biyografi makalesinin kaynak belirleme ve yazım aşamasında destek verenleri de burada anmak istiyorum. İhtiyaç duydukça görüşlerine başvurduğum Doç.Dr. Ali Ertuğrul'a, iki önemli kaynaktan beni haberdar eden Prof.Dr. Judith Pfeiffer'a, Farsça'daki bazı birincil ve ikincil kaynaklara ulaşmamı sağlayan Alpaslan Fener'e, zaman zaman İslâmî ilimlerin farklı sahalarındaki ve yazma eser alanındaki uzmanlıklarına başvurduğum İSAM'daki mesai arkadaşlarım M. Fatih Kaya'ya, Orhan Ençakar'a, Okan Kadir Yılmaz'a ve Dr. Fahreddin Yıldız'a; ayrıca İSAM Kütüphanesi çalışanlarına şükran borçluyum. Her zamanki

desteğinin yanında bazı Almanca kaynaklardan istifade etmemi de sağlayan eşim Dr. Neslihan Arıcı'ya, anneme, babama ve kızım Fatma Beyza'ya destekleri için teşekkür ediyorum.

Bu eser İSAM yönetiminin uzun soluklu proje çalışmalarının bir ayağını teşkil etmektedir. Bu çalışmanın planlamasını ve sürecini yürüten İSAM başkan yardımcıları Doç.Dr. M. Suat Mertoğlu ve Doç.Dr. Tuncay Başoğlu'na, gösterdikleri anlayış ve verdikleri destekler için İSAM Başkanı Prof.Dr. Raşit Küçük hocamıza teşekkürü bir borç bilirim.

Kitabın İslâm düşüncesi çalışmalarına mütevazî bir katkı olmasını temenni ediyorum.

Mustakim Arıcı

Aralık 2017

İçindekiler

AYRINTILI İÇİNDEKİLER 11

KISALTMALAR 21

- 1** BİR BİYOGRAFİNİN YENİDEN İNŞASI:
KÂDÎ BEYZÂVÎ, İLİŞKİ AĞLARI VE ESERLERİ 23
Mustakim Arıcı
- 2** KÂDÎ BEYZÂVÎ'NİN KELÂM SİSTEMİ 105
İlyas Çelebi
- 3** FÂRÂBÎ'DEN BEYZÂVÎ'YE
UMÛR-I ÂMME KAVRAMININ GELİŞİMİ, DÖNÜŞÜMÜ
VE BEYZÂVÎ'NİN TERCİHLERİ 153
Eşref Altaş
- 4** KÂDÎ BEYZÂVÎ'NİN USUL DÜŞÜNCESİ 213
Hasan Hacak – İmam Rabbani Çelik
- 5** ENVÂRÛ'T-TENZÎL'İN KAYNAKLARI
VE TEFSİR YÖNTEMİ 355
Mahmut Ay
- 6** MESÂBİHU'S-SÛNNE ŞERHİ TUHFETÛ'L-EBRÂR
BAĞLAMINDA BEYZÂVÎ'NİN HADİSÇİLİĞİ 443
Abdullah Taha İmamoğlu
- 7** KÂDÎ BEYZÂVÎ'NİN FIKIH TASAVVURU
VE ŞÂFİİ FÜRÛ-İ FIKIH GELENEĞİNDEKİ YERİ 471
Nail Okuyucu

- 8** BİR TARİHÇİ OLARAK KÂDÎ BEYZÂVÎ
VE NİZÂMÛ'T-TEVÂRİH ADLI ESERİ 521
Ali Ertuğrul
- 9** ENVÂRÛ'T-TENZÎL VE ESRÂRÛ'T-TE'VÎL LİTERATÜRÜ
VE LİTERATÜR DEĞERLENDİRMESİ 581
Şükrü Maden
- 10** ENVÂRÛ'T-TENZÎL ELEŞTİRİLERİ VE TAHLİLİ 659
Celil Kiraz
- 11** MÎNHÂC LİTERATÜRÜ
VE USUL TARİHİNDEKİ ETKİSİ 707
Metin Yiğit
- 12** TAVÂLİU'L-ENVÂR'IN ŞERH VE HÂŞİYELERİ
ÜZERİNE 737
Osman Demirci
- DİZİN 769

Ayrıntılı İçindekiler

İçindekiler 9

Kısaltmalar 21

1

Bir Biyografinin Yeniden İnşası:

Kādî Beyzâvî, İlişki Ağları ve Eserleri 23

Mustakim Arıcı

I. Genel Bir Çerçeve 23

II. Şiraz'da Bir Ulemâ Ailesi ve Beyzâvî'nin Şiraz Dönemi 27

III. Şiraz'dan İlhanlı Başşehri Tebriz'e 47

IV. Vefat Tarihi Etrafındaki Tartışmalar 56

V. Öğrencileri 66

VI. Eserlerinin Kronolojisi Problemi 71

VII. Yazım Üslubu 78

VIII. Eserleri 81

A. Günümüze Ulaşan Eserleri 81

1. İlimler Tasnifi 81

2. Dil İlimleri 82

3. Dini İlimler 83

a. Tefsir 83

b. Hadis 83

c. Fıkıh Usulü ve Fürû-i Fıkıh 84

d. Kelâm 86

- 4. Tarih 88
- B. Günümüze Ulaşmayan
ya da Tespit Edilemeyen Eserleri 89
- IX. Sonuç 89

2

Kâdî Beyzâvî'nin Kelâm Sistemi 105

İlyas Çelebi

- I. Giriş 105
- II. Kelâm Sistemi 111
 - A. Bilgi Teorisi 114
 - 1. Bilginin İmkânı 115
 - 2. Bilginin Kaynakları 116
 - a. Akıl 116
 - b. Duyular 118
 - c. Doğru Haber 120
 - 3. Bilgi Türleri 120
 - 4. Delil ve Hücçet 121
 - B. Varlık Anlayışı 124
 - 1. Cevher-i Fert 126
 - 2. Cisim 127
 - 3. Mufârik 129
 - a. Akıllar 130
 - b. Nefis 132
 - C. Ulûhiyyet 138
 - 1. Allah'ın Varlığı ve Birliği 138
 - 2. Allah'ın Sıfatları 140
 - 3. Allah'ın Fiilleri 143
 - D. Nübüvvet 143
 - E. Sem'iyât 146
- III. Sonuç ve Değerlendirme 148

3

Fârâbî'den Beyzâvî'ye Umûr-ı Âmme Kavramının Gelişimi, Dönüşümü ve Beyzâvî'nin Tercihleri 153

Eşref Altaş

- I. Giriş 153
- II. Umûr-ı Âmme Kavramının Gelişimi 156
 - A. Umûr-ı Âmmenin İlk Kullanımları ve Fârâbî 156
 - B. İbn Sînâ 158
 - C. İbn Sînâ'dan Sonra:
 - Behmenyâr, Levkerî ve Gazzâlî 160
 - D. Fahreddin er-Râzî 164
 - E. Râzî'den Sonra: Ebherî, Kâtibî, Tûsî ve Urmevî 168
- III. Umûr-ı Âmme ile İlgili İsimlendirme, Anlam, İçerik ve Ölçüt Sorunları 178
 - A. Farklı Bir Yol: Beyzâvî'nin Tercihleri 188
 - B. Umûr-ı Âmmenin Aklî İtibarlar Olması
 - ve Sübûtîlik-Ademîlik Sorunu 191
- IV. Umûr-ı Âmme ile İlgili Diğer Teorik Tartışmalar ve Beyzâvî'nin Tercihleri 196
- V. Sonuç 206

4

Kâdî Beyzâvî'nin Usul Düşüncesi 213

Hasan Hacak – İmam Rabbani Çelik

- I. Giriş 213
 - A. Beyzâvî'nin Usûl-i Fıkha Dair Eserleri 217
 - B. *Minhâc*'ın Kaynakları ve Üslûbu 218
 - C. *Muhtasarü'l-Muntehâ* Şerhi: *Mirsâdü'l-İfhâm* 221
 - D. Beyzâvî'nin Usûl-i Fıkıh Tasavvuru ve Konu Tertibi 224
- II. Hüküm Nazariyesi 228
- III. Delil Nazariyesi 237

- A. Kitap 237
 - 1. Dilin Vaz'ı ve Lafız Tasnifleri 237
 - 2. Hakikat ve Meczaz 245
 - 3. Hitapla İstidlâlin Keyfiyeti 247
 - 4. Emir-Nehiy 250
 - 5. Umum-Husus 253
 - 6. Mücmel-Mübeyyen 256
 - 7. Nâsih-Mensuh 257
- B. Sünnet 260
- C. İcmâ 265
- D. Kıyas 269
 - 1. Kıyasın Tanımı ve Meşruiyeti 270
 - 2. İlletin Nasta Açıkça Belirtilmesinin İlgili Konuda Kıyasın Emredildiği Anlamına Gelip Gelmediği 283
 - 3. Kıyasın Çeşitleri 285
 - 4. Kıyas Nerelerde Geçerlidir? 290
 - 5. Kıyasın Rükünleri 291
 - a. İllet 292
 - b. Asıl ile Fer' 321
- E. Meşruiyeti İhtilâflı Deliller 326
- IV. Delillerin Eşitliği ve Tercih 333
 - A. Tercihle İlgili Külli İlkeler 335
 - B. Rivayetler/Haberler Arasında Tercih 336
 - C. Kıyaslar Arasında Tercih 338
- V. İctihat ve Fetva 340
- VI. Sonuç 347
 - EK Tablo I. *el-Minhâc*'da Lafız Tasnifleri 349
 - EK Tablo II. *el-Minhâc*'da Lafızda İstidlâlin Keyfiyeti 351
 - EK Tablo III. *el-Mahsûl*'de Hitapla İstidlâlin Keyfiyeti 352

5

Envârü't-tenzîl'in Kaynakları ve Tefsir Yöntemi 355

Mahmut Ay

- I. Giriş 355
- II. Tefsir Tarihinde *Envârü't-tenzîl*'in Yeri 356
- III. *Envârü't-tenzîl*'in Kaynakları 375
 - A. Tefsir Kaynakları 375
 - B. Hadis Kaynakları 385
 - C. Kelâm Kaynakları 386
 - D. Fıkıh Kaynakları 387
 - E. Lugat, Nahiv ve Belâgat Kaynakları 387
- IV. Beyzâvî'nin Kur'an Tasavvuru ve Tevil Anlayışı 388
- V. Rivayet ve Dirayet Tefsir Yöntemleri Açısından *Envârü't-tenzîl* 400
 - A. *Envârü't-tenzîl*'in Muhtevasına ve Yöntemine Genel Bakış 400
 - B. Rivayet Tefsiri Açısından *Envârü't-tenzîl* 401
 - C. Dirayet Tefsiri Açısından *Envârü't-tenzîl* 405
 - 1. Kur'an'ın Kur'an ile Tefsiri 405
 - 2. Lugavî ve Edebî Meseleler 407
 - 3. Kıraat 409
 - 4. İtikadî/Kelâmî Meseleler 411
 - 5. Fikhî Meseleler 421
 - 6. Tasavvufî Meseleler 423
- VI. Tutarlılık Açısından *Envârü't-tenzîl* 424
- VII. Özgünlük Açısından *Envârü't-tenzîl* 428
- VIII. Değerlendirme 430

6

Mesâbîhu's-sünne Şerhi Tuhfetü'l-ibrâr Bağlamında Beyzâvî'nin Hadisçiliği 443

Abdullah Taha İmamoglu

- I. Giriş 443
- II. *Mesâbîh* Şerhi *Tuhfetü'l-ibrâr* 446
- III. *Tuhfetü'l-ibrâr*'ın Kaynakları 448
- IV. Şerhte İzlenen Yöntem 449
 - A. Şerhteki Dil Tahlilleri 450
 - B. Şerhin Kelâmî Yönü 454
 - C. Şerhin Fikhî Yönü 456
 - D. Beyzâvî'nin *Tuhfetü'l-ibrâr*'daki Hadisçiliği 458
- V. Sonuç 464

7

Kâdî Beyzâvî'nin Fıkıh Tasavvuru ve Şâfiî Fürû-i Fıkıh Geleneğindeki Yeri 471

Nail Okuyucu

- I. Giriş: Beyzâvî Öncesi Şâfiî Mezhebi 471
- II. Beyzâvî'nin Aldığı Fıkıh Eğitimi
ve Fikhî-Kazâî Mesaisi 475
- III. Bir Fürû-i Fıkıh Muhtasarı Olarak
el-Gâyetü'l-kusvâ 479
 - A. Şerhler 483
 - B. Nazım 490
- IV. Fıkıh Tasavvuru, Fikhî Yönelimleri
ve Mezhebe Katkıları 493
- V. Sonuç 514

8

Bir Tarihçi Olarak Kādî Beyzâvî ve *Nizâmü't-tevârih* Adlı Eseri 521

Ali Ertuğrul

- I. Giriş 521
- II. *Nizâmü't-tevârih* 524
- III. Yazımı, Üslûbu ve Muhtevası İtibariyle
Nizâmü't-tevârih 527
- IV. Kaynakları İtibariyle *Nizâmü't-tevârih* 559
- V. *Nizâmü't-tevârih*'in Tercümelere, Neşirleri
ve Üzerine Yapılan Çalışmalar 564
- VI. Sonuç 570

9

Envârü't-tenzîl ve *Esrârü't-te'vîl* Literatürü ve Literatür Değerlendirmesi 581

Şükrü Maden

- I. Giriş 581
- II. Öne Çıkan Hâşiyelerin Tanıtılması
ve Değerlendirilmesi 588
 - A. İbnü't-Temcîd, *Hâşiyetü İbni't-Temcîd* 588
 - B. Molla Hüsrev, *Hâşiyetü alâ Envâri't-tenzîl* 589
 - C. Süyûtî, *Nevâhidü'l-ebkâr ve şevâridü'l-efkâr* 591
 - D. Kemalpaşazâde, *Hâşiyetü alâ Tefstiri'l-Beyzâvî* 593
 - E. İsmâüddin el-İsferâyînî, *Hâşiyetü alâ Envâri't-tenzîl* 595
 - F. Sâdî Çelebi, *el-Fevâidü'l-behiyye* 596
 - G. Hatîb el-Kâzerünî, *Hâşiyetü alâ Envâri't-tenzîl* 597
 - H. Şeyhzâde Muhyiddin Kocevî, *Hâşiyetü alâ
Envâri't-tenzîl* 598
 - İ. Muhaşşî Sinan Efendi, *Hâşiyetü alâ Envâri't-tenzîl* 601
 - J. Sadreddinzâde Şîrvânî, *Ta'likât ale'l-Beyzâvî* 602
 - K. Abdülhakîm es-Siyâlkûtî, *Hâşiyetü'l-Kādî* 604

- L. Şehâbeddin el-Hafâcî, *Înâyetü'l-Kâdî ve kifâyetü'r-râdî* 605
- M. Konevî İsmâil Efendi, *Hâşiye alâ Tefstiri'l-Beyzâvî* 606
- III. *Envârü't-tenzîl* Literatürü 607

10

Envârü't-Tenzîl Eleştirileri ve Tahlili 659

Celil Kiraz

- I. Giriş 659
- II. *Envârü't-tenzîl*'e Yapılan Eleştiriler 662
- A. Beyzâvî'nin Sudûrcu Felsefeye Meylettiği Eleştirisi 662
1. Meleklerin ve Melekût Âleminin Mahiyeti 664
 2. Yaratma Kavramı 670
- B. Beyzâvî'nin İ'tizâlî Görüşlere Yer Verdiği Eleştirisi 677
1. Allah'ın Görülmesi Meselesi 677
 2. Tevhit/Tevellüt Kavramı 683
- C. Beyzâvî'nin Hz. Peygamber'in İsmetine Aykırı Gibi Görünen Yorumlara Yer Verdiği Eleştirisi 686
1. Hz. Peygamber'in Bi'setten Önce Allah'a İbadet Etmekle Meşhur Olup Olmadığı 687
 2. Hz. Peygamber'in Helâli Haram Kılmasının İmkânsızlığı 689
- D. Beyzâvî'nin, Bâtuniyye'nin Görüşlerine Benzeyen Bazı Tasavvufî Yorumlara Yer Verdiği Eleştirisi 693
- E. Beyzâvî'nin Sûrelerin Faziletleriyle İlgili Uydurma veya Zayıf Hadislere Yer Verdiği Eleştirisi 697
- III. Sonuç 700

11

Minhâc Literatürü ve Usul Tarihindeki Etkisi 707

Metin Yiğit

- I. Giriş 707
- II. *Minhâc* Literatürü 711
 - A. Şerhler 711
 - B. Hâşiyeler 719
 - C. *Minhâc* Üzerine Yazılan İhtisarlar (Telhîs) 721
 - D. *Minhâc* Üzerine Yazılan Manzum Eserler 721
 - E. *Minhâc* Üzerine Yazılan Tahriç Eserleri 722
 - F. *Minhâc* Üzerine Yazılan Zevâit Eserleri 723
 - G. *Minhâc* Eksenli Modern Çalışmalar 724
 - H. Bir *Minhâc* Şerhinin Örnek Tahlili: İsnevt Şerhi 725
- III. *Minhâc*'ın Usûl-i Fıkha Katkıları 727
 - A. Muhtelif Türde Eserlere Konu Olması 728
 - B. Yöntem Konusunda Örnek Teşkil Etmesi 728
 - C. Şekil ve Tasnife İlişkin Katkılar 729
 - D. Muhtevaya Dair Katkılar 729
 - E. Terminolojinin Tekâmülü 731
- IV. Sonuç 732

12

Tavâliu'l-envâr'ın Şerh ve Hâşiyeleri Üzerine 737

Osman Demirci

- I. Giriş 737
- II. *Tavâliu'l-envâr min metâlii'l-enzâr* 739
- III. *Tavâliu'l-envâr* Üzerine Yazılan Şerh ve Hâşiyelerin Değerlendirilmesi 743
- IV. *Tavâliu'l-envâr*'la Bütünleşen Şerh: İsfahânî'nin *Metâliu'l-enzâr fî Şerh-i Tavâlii'l-envâr*'ı 747
- V. Saçaklızâde'nin *Neşrû't-Tavâli'i* 752

- VI. *Tavâliu'l-envâr* Üzerine Yapılmış Şerh
ve Hâşiyelerin Listesi 757
A. Şerhler 757
B. Hâşiyeler 758
VII. Günümüze Ulaşmayan Şerh ve Hâşiyeler 761
VIII. Sonuç 763
- DİZİN** 769